

Constantin Saulovici¹. Bizantinologul Henri Gregoire a semnalat deja că în anecdota acestei balade, construită literar cu ajutorul temei epice *Hildebrandt-Hadubrandt*, adică lupta dintre frații ce nu se recunosc, sînt transpuse fapte istorice autentice, petrecute în cursul luptei de la Akroinos (739), bătălie în care Leon III Isaurianul (714—741) și fiul său Constantin (viitorul împărat Constantin V) s-au luptat între ei fără a se recunoaște². În bilina rusă, cei doi combatanți sînt Saul Levanidovici (adică fiul lui Leon Isaurianul) și fiul său, Constantin Saulovici.

Anecdota este conservată nu numai în bilina rusă, ci și de folclorul român, în cîntecul epic al lui *Roman Copilul*³, al cărui nume, ca și termenul folcloric lingvistic corespunzător bulgar *romanka* (adică «bizantina»), indică lămurit origina. Ea se păstrează de asemenea în epica albaneză (balada Skanderberg și Millo Shini⁴) și în cea greacă⁵, deși în cadrul epicei sîrbești a fost înlocuită de alte redacții mai noi, ale aceleiași fabulații Hildebrandt-Hadubrandt. Ea a fost totuși cunoscută odinioară și acestei epice, după cum ne-o arată cronica popii din Duklja⁶.

Figura lui Constantin al V-lea Kopronimul (741—775), a cărui faimă a fost puternică mult timp după moartea sa, creind legende inspirate de luptele sale cu bulgarii, este foarte răspîdită și astăzi în epica acestora. Acest împărat nu numai că a transplatat în Tracia o populație ce posedă o mare putere de creație epică, dar a impresionat direct și puternic, după mărturia cronicarului bizantin Nikifor⁷, și viața maselor populare bulgare, prin numeroasele sale campanii militare (759, 762, 764, 772, 775) purtate în ținuturile bulgare. După Nichifor, populația din acele ținuturi, la simplul zvon că împăratul bizantin ar pune la cale o expediție împotriva lor (759), își părăsea satele și se refugia în pădurile dunărene, faptul fiind consemnat, așa cum vom arăta la timp, și de transmisiuni epice. În asemenea condiții, apariția unei epici a lui Constantin V este firească.

Dintre tradițiile epice bulgare inspirate de țarul Constantin cităm cîteva: țarul aruncă în temniță pe moștenitorul legitim al tronului⁸, vinează sfinți⁹, intră călare în biserică, spurcă anafura și cuminecătura¹⁰, se însoară cu nepoata¹¹ etc.

Aruncarea moștenitorului în temniță nu a fost făptuită în realitate de Constantin însuși, ci de soția sa, împărăteasa Irina, dar celelalte fapte de care

¹ Былины, Moscova, 1955, p. 353—362.

² H. Gregoire, în «Revue des études grecques» XLVI, Paris, 1933, p. 30—32 și 39—63.

³ C. Rădulescu-Codin, *Din Muscel*, București, 1899, p. 298—308.

⁴ A. Scurra, *Su gli albanesi e i loro canti tradizionali*, Milano, 1912, p. 194.

⁵ Tache Papahagi, *Paralele folclorice greco-române*, București, 1944, p. 62—63.

⁶ F. Šišić, *Letopis popa Dukljanina*, p. 345—352 și Jireček, *Geschichte der Bulgaren*, p. 203. Relația pe care cronica o dă asupra bătăliei din 1040 între cneazul Voislav și bizantinul Vasile II Macedoneanul provine neîndoelnic dintr-un cîntec epic ce decalase transmisiunile epice ale luptei de la Akroinos. Apartenența lui Voislav fiul lui Dragomir la neamul lui Vladimir, ginerele lui Samuel Armeanul, a cărui domnie a avut ecouri epice (cf. art. nostru din «Romanoslavica», II), ar putea întări, prin această nouă tradiție epică, conservată de Cronica Popii din Duklja, teza noastră în legătură cu existența unei epici feudale sud-slave încă din prima jumătate a sec. XI.

⁷ Nichifor, *Breviarum* p. 70, apud Ch. Diehl-G. Marçais, *Le monde oriental de 395 a 1081* în *Histoire Generale* Glotz, *Histoire du Moyen Age*, III, Paris, 1936, p. 254.

⁸ Romanski, *op. cit.*, I, p. 311, nr. 303.

⁹ A. Iliev, *op. cit.*, nr. 54.

¹⁰ *Ibid.*, nr. 77.

¹¹ St. Romanski, *op. cit.*, p. 241, nr. 275.